

Politikas konteksts

Nabadzība ir sarežģīta, daudzšķautņaina problēma, kas sniedzas tālāk par pamatvajadzību apmierināšanai vajadzīgo resursu trūkumu, liedzot cilvēkiem piedalīties pilsoniskajā, sociālajā un kultūras dzīvē un atņemot politiskas iesaistišanās un sociālās mobilitātes iespējas (ES Padome, 2007). Salīdzinājumā ar vīriešiem sieviešu ienākumi ir zemāki, tāpēc sievietes ir pakļautas lielākam nabadzības riskam.

Stratēģija “Eiropa 2020”

- Tās mērķis ir panākt gudru, ilgtspējīgu un integrējošu ES izaugsmi, radot darbavietas un mazinot nabadzību.
- Tajā izvirzīts pamatmērķis līdz 2020. gadam palīdzēt izkļūt no nabadzības un sociālās atstumtības vismaz 20 miljoniem cilvēku.

Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību

- Šī platforma, kas ir viena no septiņām stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvām, ir viens no galvenajiem instrumentiem sieviešu sociālās iekļaušanas aizsardzībai un veicināšanai. Platforma piemēro integrēto pieeju dzimumu līdztiesības nodrošināšanai (angl. *gender mainstreaming*) savām būtiskākajām iniciatīvām, piemēram, vienlīdzīgas ekonomiskās neatkarības veicināšanai, novērtējumam par nepilnībām tiesībās uz atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un spēkā esošās direktīvas, kas saistīta ar tiesībām uz atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ, transponēšanas uzraudzībai.

Eiropas Dzimumu līdztiesības pakts (2011.–2020. gads)

- Šajā paktā Padome atkārtoti apliecina apņemšanos sasniegt ES mērķus attiecībā uz dzimumu līdztiesību, sevišķi trīs dzimumu līdztiesībai svarīgās jomās, proti, nodarbinātības, izglītības un sociālās iekļaušanas veicināšanas jomā, jo īpaši mazinot nabadzību.

BPfA stratēģiskie mērķi un ES rādītāji

2007. gadā Padome vienojās par trim ES mēroga rādītājiem, tostarp diviem apakšrādītājiem, lai novērtētu ES

- A.1.** Pārskatīt, pieņemt un īstenot makroekonomisko politiku un attīstības stratēģijas, kas atbilst nabadzībā dzīvojošu sieviešu vajadzībām un centieniem.
- A.2.** Pārskatīt tiesību aktus un administratīvo praksi, lai nodrošinātu sievietēm vienlīdzīgas tiesības uz ekonomiskajiem resursiem un šo resursu pieejamību.
- A.3.** Nodrošināt sievietēm uzkrājumu veidošanas, kredītmehānismu un iestāžu pieejamību.
- A.4.** Izstrādāt metodiku, kurā būtu ņemts vērā dzimuma aspekts, un veikt izpēti, lai risinātu nabadzības feminizācijas problēmu.

sasniegto progresu BPfA mērķu īstenošanā. Tie aplūko nabadzības riska indeksu pēc vecuma, dzimuma un māj-saimniecības veida, ietverot vientuļo vecāku māj-saimniecības ar apgādībā esošiem bērniem, un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju līmeni pēc vecuma un dzimuma.

Jaunākie dati un informācija par šiem indikatoriem pieejama Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta izveidotajā datubāzē “Vīrieši un sievietes ES — fakti un skaitļi”, kas atrodas tīmekļa vietnē <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Konstatējumi saskaņā ar ES mēroga datiem

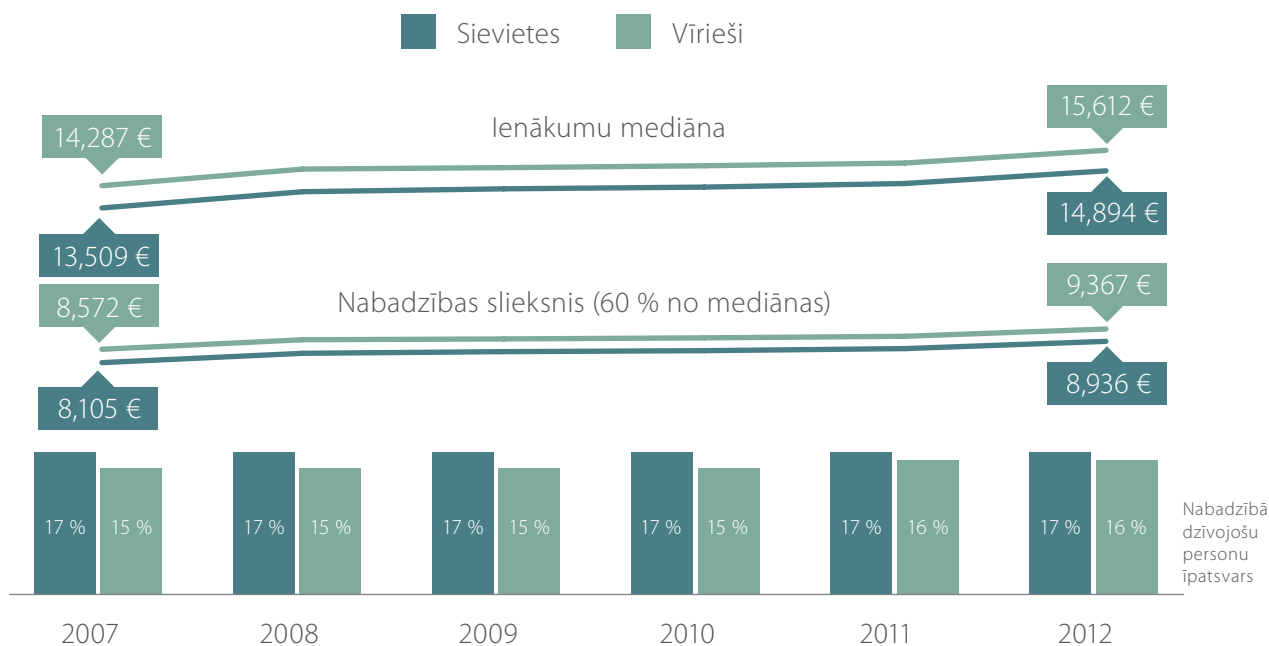
Nabadzības riska indekss palielinājies

2012. gadā nabadzības riskam bija pakļauti 17 % ES iedzīvotāju, turklāt sievietēm nabadzības risks bija nedaudz lielāks nekā vīriešiem. Tas daļēji skaidrojams ar faktu, ka Eiropā sievietes saņem mazāku darba samaksu un strādā sliktākos darba apstākļos nekā vīrieši, biežāk nodarbinātas nepilnu darba laiku, biežāk nodarbinātas tikai uz noteiktu laiku vai kavē darbu ar aprūpes pienākumiem saistītu iemeslu dēļ.

Kopš 2007. gada nedaudz palielinājies gan sieviešu, gan vīriešu nabadzības risks (par 0,2 procentpunktiem), bet nabadzības plaša starp dzimumiem ir mazinājusies un 2012. gadā tikai nedaudz pārsniedz 1 %. Lai gan vidējais palielinājums ES ir mērens, divās trešdaļās dalībvalstu, jo īpaši tajās, ko vissmagāk skārusi krīze, nabadzības risks ir ievērojami pieaudzis.

NABADZĪBĀ DZĪVOJOŠU SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU ĪPATSVARS ES, 2007.– 2012. GADS

Avots: Eurostat, EU-SILC.

Nabadzības risku nosaka, izmantojot relatīvo ienākumu mediānu. Tāpēc var gadīties, ka mērījumos nav pilnīgi ņemts vērā nabadzības līmenis dalībvalstīs, kur ienākumi samazinājušies.

Vecums ir būtisks nabadzības riska faktors

Lielākajam nabadzības riskam ir pakļauti gados jauni cilvēki vecumā no 16 līdz 24 gadiem (2012. gadā ES 24%), un šis rādītājs vairākumā dalībvalstu kopš 2007. gada ir palielinājies. Gados jaunas sievietes šajā vecuma grupā ir vairāk pakļautas nabadzības riskam (atšķirība starp dzimumiem 2012. gadā bija 1,6 procentpunkti), un nabadzības plaša starp dzimumiem ir nedaudz lielāka, salīdzinot ar visiem iedzīvotājiem.

Vecuma grupā no 25 līdz 49 gadiem, kas visbiežāk ir bērnu kopšanas vecums, sieviešu nabadzības riska indekss pārsniedz vīriešu nabadzības riska indeksu 19 ES dalībvalstīs, bet ES kopumā atšķirība starp sievietēm un vīriešiem ir samērā niecīga.

Vecums ir saistīts ar pieaugošu atšķirību starp dzimumiem nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju vidū. Gados vecākas sievietes (vecākas par 65 gadiem) nabadzības risks skar daudz biežāk nekā gados vecākus vīriešus (16% salīdzinājumā ar 12% 2012. gadā). Vairāk nekā pusē no 28 dalībvalstīm (17) sieviešu un vīriešu pensiju atšķirība pārsniedz 30% (ES 39%). Šī lielā nabadzības atšķirība starp dzimumiem var tik skaidrota ar vairāku savstarpēji saistītu faktoru ietekmi, proti, mazāki sieviešu mūža ienākumi un mazākas vai pārtrauktas sociālā nodrošinājuma iemaksas, kas savukārt saistītas ar vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirībām, izplatītāku nepilna darba laika

nodarbinātību un pārtrauktām sociālā nodrošinājuma iemaksām grūtniecības un veikto aprūpes pienākumu dēļ.

Nabadzības risks palielinās neprecētām personām un jo īpaši vientuļajiem vecākiem

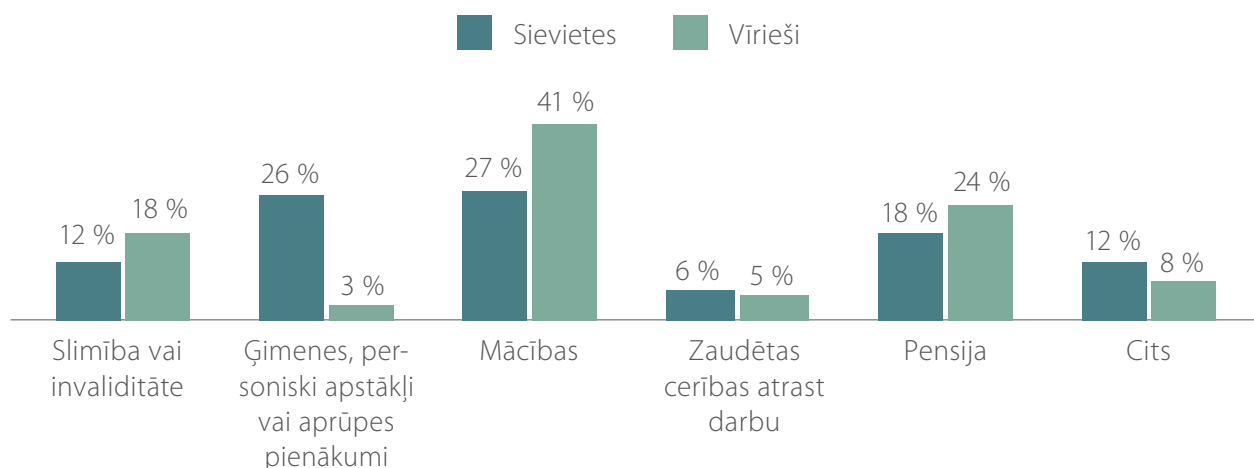
2012. gadā visā ES 25% neprecētu cilvēku bija pakļauti nabadzības riskam, un neprecētām sievietēm nabadzības risks bija nedaudz lielāks nekā vīriešiem (26% salīdzinājumā ar 25%). Nabadzības riska atšķirība starp vīriešiem un sievietēm kopš 2007. gada ir mazinājusies, un to lielā mērā ietekmējusi stāvokļa pasliktināšanās neprecētu vīriešu vidū (no 22% 2007. gadā līdz 25% 2012. gadā), īpaši desmit dalībvalstīs.

Nabadzības risks rodas, ja māsaimniecībā ir apgādībā esoši bērni, un palielinās līdz ar apgādībā esošu bērnu skaita pieaugumu. Nabadzības riska indekss vientuļo vecāku vidū, no kuriem lielākā daļa ir sievietes, 2012. gadā sasniedzis 34%, un vientuļie vecāki joprojām ir pakļauti lielākam nabadzības riskam nekā neprecētas personas bez apgādājamiem. Daudziem vientuļajiem vecākiem bērnu audzināšanas un aprūpes pienākumi jāapvieno ar darbu, tāpēc viņiem var nākties samierināties ar nestabilitāku, slikti atalgotu darbu ar zemāku sociālās aizsardzības līmeni. Mazāki sieviešu ienākumi, par ko liecina vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība, nozīmē, ka vientuļajām mātēm/aprūpētājām vairāk draud nabadzība.

ES mērogā nabadzība īpaši apdraud atsevišķas sieviešu grupas, piemēram, vientuļās mātes, etnisko minoritāšu pārstāves, migrantes, gados jaunākas un gados vecākas sievietes. Rūpējoties par šīm grupām, jāpieņem īpaši pasākumi nabadzības novēršanai.

GALVENAIS 15–64 GADUS VECU SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU DARBA NEMEKLĒŠANAS IEMESLS ES, 2012. GADS

Avots: Eurostat, EU-LFS.

Zemāka sieviešu ekonomiskā aktivitāte ir svarīgs nabadzības riska faktors

Dalībvalstīs ir proporcionāli vairāk ekonomiski neaktīvu sieviešu nekā vīriešu. Kopš 2007. gada 15–64 gadus vecu ekonomiski neaktīvu sieviešu un vīriešu īpatsvars dalībvalstīs ir samazinājies. Sieviešu vidū kritums bijis lielāks, daļēji mazinot ekonomiskās neaktivitātes atšķirību starp dzimumiem ES līmenī šajā periodā. Tomēr 2012. gadā ekonomiski neaktīvu sieviešu īpatsvars joprojām ievērojami pārsniedza vīriešu īpatsvaru un aprūpes un citu

ģimenes pienākumu dēļ sievietes bija ekonomiski neaktīvas vismaz sešas reizes biežāk nekā vīrieši.

Nodarbinātībai ir izšķiroša nozīme sieviešu un vīriešu ekonomiskās neatkarības nodrošināšanā. Ekonomiskā neaktivitāte un pārtrauktie nodarbinātības modeļi palielina sieviešu nabadzības risku. Sievietes biežāk saskaras ar ekonomisko atkarību un noteiktas karjeras iespējas var rezultēties zemākos ienākumos un sociālās aizsardzības līmenī vēlākos dzīves posmos.

EIGE apkopotie labās prakses piemēri

Lauku sievietes — nodarbinātība un jaunās tehnoloģijas, Spānija

Projektā "Lauku sievietes — nodarbinātība un jaunās tehnoloģijas" bija iesaistītas astoņas vietējās rīcības grupas piecos Spānijas reģionos — Andalūzijā, Astūrijā, Kastīlijā-Lamančā, Kastīlijā un Leonā un Madridē. Ar šo projektu tika veicinātas sieviešu uzņēmējdarbības un sociāli ekonomiskās iniciatīvas (kooperatīvi, darba ņēmējiem piederoši uzņēmumi un partnerības) IKT izmantošanas jomā. Projektā piedalījās 20–60 gadus vecas sievietes no lauku rajoniem. Projektā īpaša uzmanība tika pievērsta gados jaunām, neformālās darbības iesaistītām sievietēm. Projekta galvenais sasniegums ir atbalsta sniegšana aptuveni 1000 sievietēm, 11 mācību kursu organizēšana 833 no šīm sievietēm un 43 jaunu uzņēmumu izveide.

Goldrausch, Vācija

Goldrausch Sievietesnetzwerk ir maza nevalstiska organizācija, kas kopš 1982. gada darbojas Berlīnes apkārtnē. Tās mērķis ir palīdzēt Berlīnes uzņēmējām veidot uzņēmumus un ieguldīt tajos līdzekļus, izsniedzot bezprocentu mikrokredītus. Pēdējos gados priekšroka tiek dota sievietēm vecākām par 45 gadiem un migrantu izcelsmes sievietēm. Visas kredītu saņēmējas vada individuālus uzņēmumus, pārsvarā pakalpojumu nozarē, piemēram, kosmētikas, restorānu, bioloģijas, mazumtirdzniecības veikalu, maizes ceptuvju un bērnu aprūpes pakalpojumu jomā. Laikposmā no 1982. līdz 2007. gadam Goldrausch izsniedzis aptuveni 850 000 eiro vairāk nekā 450 Berlīnes sievietēm uzņēmējām un projektiem. Laikposmā no 2010. gada līdz 2013. gada septembrim Goldrausch piešķīris 70 aizdevumus, kuru kopsumma sasniedz 240 000 eiro. Tā saistību neizpildes līmenis ir ļoti zems — tikai 1,3 %.

PROGRESS UN ŠĶĒRŠĻI A JOMĀ "SIEVIETES UN NABADZĪBA"

PROGRESS	ŠĶĒRŠĻI
<ul style="list-style-type: none"> • Pieaug ekonomiski aktīvu sieviešu skaits. • Nabadzības riska atšķirība starp dzimumiem ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū kopumā mazinās. • Vientuļās mātes un marginalizētas sieviešu grupas saņem papildu atbalstu un resursus. • Tiek īstenotas pensiju sistēmu reformas, ņemot vērā sieviešu un vīriešu atšķirīgos karjeras modeļus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sievietes joprojām ir pakļautas nabadzības riskam biežāk nekā vīrieši. • Vientuļo vecāku mājsaimniecību nabadzības risks ES ir palielinājies, un starp vientuļo vecāku mājsaimniecībām joprojām neproporcionāli ir pārstāvētas sievietes. • Sievietes salīdzinājumā ar vīriešiem joprojām daudz biežāk ir ekonomiski neaktīvas ģimenes aprūpes pienākumu dēļ. • Ekonomiskā neaktivitāte un pārtrauktie nodarbinātības modeļi palielina sieviešu nabadzības risku.

ES turpmākā rīcība

- Pastiprināt pasākumus, ar kuriem tiek atbalstīta dzimumu līdztiesība ekonomiskajās aktivitātēs.
- Ekonomiskās attīstības iniciatīvās ievērot integrētu pieeju dzimumu līdztiesības nodrošināšanai.
- Veicināt līdztiesību nodarbinātības jomā, lai panāktu vienlīdzīgu ekonomisko neatkarību un finansiālu nodrošinājumu.
- Atbalstīt iniciatīvas, kas veido izpratni par sieviešu ekonomiskās neatkarības nozīmi nabadzības mazināšanā.
- Risināt problēmas, ko rada pārtraukta karjera un dažādi darba modeļi, piemēram, nodarbinātība nepilnu darba laiku, tādējādi palielinot sieviešu nabadzības risku visā dzīves garumā.
- Izstrādāt mērķorientētus politikas pasākumus konkrētām sieviešu grupām, kas visvairāk pakļautas nabadzības riskam, piemēram, gados jaunākām/vecākām sievietēm un vientuļajām mātēm.
- Turpināt valsts pensiju sistēmu reformas, ņemot vērā dzimumu līdztiesības aspektu tiesībās uz pensiju.
- Risināt bērnu nabadzības problēmu, iekļaujot dzimumu līdztiesības perspektīvu un holistisku pieeju, lai veidotu sinerģijas starp sociālo iekļaušanu, citām politikas jomām (piemēram, izglītības, nodarbinātības un dzimumu līdztiesības, veselības aprūpes, mājokļu un dzīves apstākļu uzlabošanas politiku) un citiem instrumentiem (piemēram, ES finansēšanas programmām).

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Sievietes und Vīriešin in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu identifizieren und unter den an der Gleichstellungspolitik und -praxis interessierten Personen erleichtert und einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-648-7

doi:10.2839/12559

MH-04-15-022-LV-N